

Sociologija i održivi razvoj*

Ognjen Čaldarović

Filozofski fakultet, Zagreb

Sažetak

Autor izlaže osnovne karakteristike sociologije kao sintetičke znanosti i njenu važnost unutar koncepta održivog razvoja. Problem zamišljene uloge sociologije jest nedostatak globalne i opće-prihvaćene sociološke teorije te preplitanje mikro i makro pristupa u tumačenjima socijalne zbilje. Globalni koncept održivog razvoja problematizira se konceptima nosivosti, ugrožavanja ravnoteže, balansa, preopterećenja sistema te elementima operacionalizacije sveobuhvatnosti, globalnosti, cjelovitosti i međupovezanosti. Problematiziraju se načini na koje se sociologija korisno može uključiti u takav jedan koncept kao jedna od suvremenih aplikativnih društvenih disciplina. Ukratko se navode doprinosi pojedinih socioloških disciplina unutar kojih se pojedini elementi održivog razvoja proučavaju i kritički valoriziraju (npr. urbana sociologija, sociologija turizma, socijalna ekologija). Koncept održivog razvoja određen je i karakteristikama socijalne zbilje u kojoj se pokušava primijeniti, pa se problematiziraju i neke osnovne karakteristike te zbilje. Završno se ističe uloga sociologije u poslijeratnoj obnovi Hrvatske koja se, prema autoru, efikasno i uspješno može ostvariti jedino pomoću koncepta održivog razvoja.

Ključne riječi: koncept, održivi razvoj, paradigma, sinteza, socijalna zbilja, sociologija, teorija

UVOD

U ovom radu osvrnut ćemo se na neke osnovne karakteristike sociologije kao sintetičke znanosti i njezinu potencijalnu ulogu u mogućoj provedbi koncepta održivog razvoja. U prvom dijelu ukazat ćemo najprije na ulogu sociologije kao sintetičke znanosti. U nastavku ćemo se osvrnuti na karakteristiku sociologije kao aplikativne znanstvene discipline, a posebno na ulogu nekih sociologija i njihovu povezanost s konceptom održivog razvoja. Nadalje, ukazat će se i na karakteristike socijalne zbilje u kojoj operira sociologija i u kojoj se pokušava primijeniti koncept održivog razvoja, a na koncu će se dati osnovne napomene o ulozi sociologije i koncepta održivog razvoja u poslijeratnoj obnovi Hrvatske.

1. NEKE OSNOVNE KARAKTERISTIKE SOCIOLOGIJE KAO SINTETIČKE ZNANOSTI

Sociologija je podjednako poznata i kao najopćenitija znanost o društvu, ali i kao znanstvena disciplina koja uz pomoć specifičnog znanstvenog aparata proučava i posebne oblasti socijalne realnosti, specificirajući se na taj način u mnogobrojne

* Rad je prezentiran na znanstvenom skupu »Uloga znanosti u održivom razvoju«, Zagreb, 11-13. ožujka 1993.

posebne sociologije čiji se broj danas penje na nekoliko desetaka. No, problem koji ovdje želimo naglasiti je promišljanje uloge sociologije kao sintetičke znanosti, koja sintetizira spoznaje o društvu i pokušava ih primijeniti za njegov daljnji razvoj – ovaj puta »održivi razvoj«. Problem s kojim se ovako zamišljena uloga sociologije odmah suočava jest nedostatak postojanja globalne i općeprihvaćene **paradigme sociološkijske teorije** uz pomoć koje bi ovakav tip »sintetiziranja« mogao biti izveden. Velika nadanja koja su se polovicom stoljeća polagala u postojanje »Velike teorije« u sociologiji kao osnovne paradigme u okviru koje se razvijaju i posebne teorije/paradigme već je odavno stvar prošlosti, a rasparcelirana socijalna zbilja predmetom je proučavanja različitih parcijalnih socijalnih teorija koje tek povremeno zahvaćaju u zajednički prihvaćenu globalnu paradigmu razvoja. Samorazumljivost postojanja neupitne paradigme valja stoga dovesti u pitanje jer takva jedna, jedinstvena i svima podjednako jasna i prihvatljiva zajednička teorija koja bi se mogla primijeniti u ostvarivanju naprimjer koncepta održivog razvoja jednostavno ne postoji. Umjesto pretpostavljenog sintetičkog pristupa proučavanju socijalne zbilje, danas se više služimo specifično dizajniranim manjim teorijama (sličnima onim koje je svojevremeno R. K. Merton nazvao teorijama »srednjeg dometa«) kojima se dijelovi socijalne zbilje više ili manje uspješno proučavaju i tumače.

Problem s kojim smo također suočeni u pokušaju razjašnjavanja sintetičkog karaktera sociologije je **preplitanje mikro i makro pristupa** u tumačenjima socijalne zbilje. Makro eksplicacije socijalne zbilje suočavaju se s opiranjem te iste zbilje spram globalizirajućih, dugoročnih i definitivnih zaključaka o sadašnjici, a pogotovo o budućnosti. Nedostatak globalne paradigme, prihvatljive za uspješno nošenje s kompliciranom socijalnom zbiljom, nadomješten je – u izvjesnom smislu – poduzimanjima različitih analiza mikro razine pomoću kojih se elemente socijalne realnosti mogu preciznije i sigurnije ispitati i ocijeniti. Nadalje, elementi socijalne realnosti zapravo su »rascjepkani« na najmanje nekoliko tipova mogućih primjena sociološke analize – paradigmu socijalnih činjenica, paradigmu socijalnih definicija i socijalno–biheviornalnu paradigmu (vidi Ritzer, 1988). Sociologija stoga može »zahvaćati« u pojedine paradigme u ovisnosti o prirodi predmeta svojih analiza, što ne znači da se time automatski postiže i viša razina sintetičnosti. Drugim riječima rečeno, iz perspektive pojedinih sociološkijskih disciplina, moguće je paradigmatki adaptirano pristupiti analizi specifičnih sfera socijalne zbilje. U tom smislu idu i naponi za fundiranjem sociologije kao multiparadigmatične i multidimenzionalne znanosti koja tim karakteristikama osnovnu disciplinu približava značenju pojma sintetičnosti. Kontinuum makroskopsko–mikroskopski (Ritzer, 1988) u kombinaciji s primjenom triju različitih paradigmi u proučavanju socijalne zbilje može poslužiti kao operativnija osnovica za ustanovljavanje sintetičnosti sociologije negoli nadanja i ideje usmjerene fundiranju opće, velike teorije u koju se »uklapaju« parcijalni naponi i konstrukcije stvorene za proučavanje socijalne zbilje.

Drugi osnovni koncept o kojem ovdje raspravljamo – koncept **održivog razvoja** – određen je operacionalizacijama koje se izvode iz pojma »ograničenosti« pa nas upućuje na ograničavanje, samodovoljnost, poštivanje prirodnih ograničenja i ravnoteža te kao takva cjelina koncepta i postupaka približava nas pojmu paradigme specifično zasnovane na poštivanju mjere. Ovdje valja naglasiti da se »mjera« ne želi zasnovati na artifičijelnim ograničavanjima, vještački postavljenim granicama, nego na ograničenjima koja proistječu iz spoznate nužnosti o poštovanju elemenata prirodne ograničenosti – ograničenosti koja proistječe iz potrebe očuvanja već tisuće

godina utvrđenih balansa koji omogućavaju opstanak ljudske i drugih vrsta na planeti Zemlji. Koncept **nosivosti** koji se u okviru ideje održivog razvoja razvija (vidi i Lay, 1992) direktno nam govori o potrebi valorizacije mogućnosti »nošenja« pojedinih elemenata koji se uklapaju u koncept održivog razvoja. Koncept s kojim nadalje možemo operacionalizirati koncept održivog razvoja je i koncept **balansa, ugrožavanja ravnoteže i koncept preopterećenja** (sistema). Napetost koja postoji između zahtjeva razvoja i nosivosti sredine odnosno kapaciteta prijema pretpostavljenih intervencija mora biti dobro odmjerena želi li se održati razvoj, a bez ugrožavanja najbitnijih elemenata održivosti samog tog razvoja. Koncepti **sveobuhvatnosti, globalnosti, cjelovitosti, međupovezanosti** su sve elementi općeg koncepta održivog razvoja.

Uzimajući u obzir osnovne elemente kojima smo definirali sintetički karakter sociologije i osnovne elemente kojima smo definirali profil ideje održivog razvoja, ustvrdit ćemo da je sociologija »dobro pripravljena« za promišljanje i proučavanje ideja održivog razvoja upravo zbog nabrojanih karakteristika u novijem smislu shvaćene njene paradigmatičnosti. Budući da je osnovna ideja održivog razvoja zasnovana na procjeni globalnih, ali i parcijalnih kriterija nosivosti svakog od elemenata na kojima se ovakav tip razvoja zasniva i s kojima on računa, ali i na pojavi neočekivanih konzekvenci do kojih može doći iz neočekivanih posljedica primjene nekih od modela razvoja, sociologija se čini jednom od najpozvanijih znanosti kojom se mogu istraživati, određivati i definirati kriteriji održivog razvoja. No, osim ovako najopćenitije ocrtane uloge suvremene sociologije u okviru razrade održivog razvoja, poblamatizirat ćemo i načine na koje se sociologija korisno u ovakav koncept može uključiti i kao jedna od suvremenih aplikativnih društvenih disciplina.

2. SOCIOLOGIJA KAO APLIKATIVNA DISCIPLINA I ODRŽIVI RAZVOJ

Sociologija je kao aplikativna disciplina prisutna u nizu specifičnih teorijsko–metodoloških cjelina kojima se pojedini elementi održivog razvoja proučavaju i kritički valoriziraju. Osim na primjeru sociologije razvoja, moguće je govoriti u navedenom smislu i o urbanoj sociologiji, sociološkom proučavanju odnosa energije i društva, sociologiji turizma ili pak socijalnoj ekologiji, no naravno i o nekim drugim subdisciplinama. Razmotrimo detaljnije ulogu navedenih disciplina.

Doprinosi **urbane sociologije** kao sociološke discipline koja između ostalog proučava i gradove i njihove način postojanja sastoje se upravo u doprinosima kojima se valoriziraju prednosti i manjkavosti tipova razvoja koji su doveli do stvaranja ovih kompleksnih tvorevina ljudskog obitavanja. Kao mjesta nastajanja novih vrijednosti, gradovi u sebi sadrže mnoge inovacijske elemente proizvodnje, komunikacije i razmjene, no kao cjeline u mnogim slučajevima predstavljaju vrlo pogubna mjesta za realizaciju projekta održivog razvoja.

Sociološko proučavanje energije i društva do sada je dovelo do mnogobrojnih spoznaja o tome kakve sve posljedice može imati upotreba različitih tipova energetske strategije u ovisnosti o socijalnim kontekstima u kojima se one primjenjuju. Održivi razvoj dobar dio svojih konceptualizacija posvećuje i specifičnim energetskim aspektima, pri čemu se pokušavaju rješavati i neke od sljedećih dilema: odnos između monoenergetskog nasuprot pluralističkom energetskom razvoju; centralizirane nasuprot decentraliziranim energetskim strategijama razvoja; valorizacija dodatnih (alter-

nativnih) energetske izvora i njihova uloga u provođenju koncepta održivog razvoja; socijalni kompatibilitet nekih oblika energetskog razvoja i koncept održivog razvoja — naprimjer primjena nuklearne energije i turistički razvoj kao dio općeg razvoja. Ove i slične dileme predstavljaju neke od osnovnih dilema u rješavanju kojih i specifično dizajnirana sociologija može pomoći.

Sociologija turizma proučava različite aspekte razvoja specifične djelatnosti koja u nekim zemljama predstavlja jednu od osnovnih grana razvoja uopće. Kako je i u nas turistički razvoj jedna od strategija razvoja uopće, koncept održivog razvoja morao bi uključivati i kritičku valorizaciju različitih turističkih elemenata koji se u mnogim situacijama uzimaju »zdravo za gotovo«. Osnovni problem koji se u navedenom smislu postavlja je sljedeći: kako turizam razviti kao integralni dio održivog razvoja, a da bude koncipiran tako da proistječe iz primjene principa održivog razvoja. Problemi koji se kritički moraju promatrati s obzirom na koncept održivog razvoja sadržani su između ostalog i u sljedećem: turizam kao specifična industrija koja »prodaje iluzije« i osniva se na trošenju prirodnih resursa; turistifikacija kao makro projekt koji se nalazi u suprotnosti s principima održivosti (nosivosti); specifičan problem morskog turizma i problemi održavanja i unapređenja okoliša, odnosno postizanja balansa između prirodne sredine i izgrađene sredine, očuvanja prirodnog okoliša i njegove minimalne »organiziranosti« da bi uz osnovne elemente tehničke infrastrukture moglo funkcionirati poslovanje.

Nadalje, socijalna ekologija kao jedna od najstarijih sociologijskih orijentacija, no — potaknuta krizom ljudskog odnosa prema okolini uopće — i jedna od novijih disciplina svakako je jedna od sociologiji bliskih disciplina koja svojim nalazima može nadopunjavati koncept održivog razvoja. Zanimljivo je da se upravo na primjeru socijalne ekologije mogu vrlo jasno uvidjeti mnogobrojne poteškoće u preklapanju zdravorazumskih i znanstveno utemeljenih dilema u koncipiranju projekta održivog razvoja. Nema posebne potrebe naglašavati da je procjenjivanje tipa razvoja s obzirom na ovu znanstvenu disciplinu od fundamentalnog značaja za koncipiranje ideja održivog razvoja uopće.

Problemi primjene sociologije u razradi koncepta održivog razvoja međutim ne leže samo u teorijskim aspektima, nego mnogo više u karakteristikama socijalne zbilje u okviru koje se određeni koncept, pa i ovaj koncept razvoja zasnovan na održivosti, pokušava primijeniti.

3. KARAKTERISTIKE SOCIJALNE ZBILJE I PRIMJENA KONCEPTA ODRŽIVOG RAZVOJA

Suvremeno društvo i sociologija kojom ga pokušavamo proučavati (pogledaj i u Čaldarović, 1990b) suočava se s nizom poteškoća od kojih ćemo u nastavku spomenuti neke od najznačajnijih. Problem s kojim je sociologija suočena sadržan je prije svega u tome što opća strategija, opća teorija kojom bi se sociologija služila u objašnjavanju socijalne zbilje ne funkcionira dovoljno zadovoljavajuće u suvremenim društvima kod kojih nalazimo mnogo sličnosti, ali i mnogo specifičnosti i različitosti. Ukoliko bi se koncept održivog razvoja primijenio na društva na zemaljskoj kugli, to bi značilo da bi on morao biti adekvatno prilagodljiv svim društvima, bez obzira na njihove specifičnosti i posebnosti. Prijašnja iskustva su pokazala probleme koji se postavljaju u procjenjivanju smisla razvoja na crti razvijeni — nerazvijeni. Ovaj se referentni okvir

međutim zakomplicirao nizom drugih dilema s kojima se pokušaj primjene koncepta održivog razvoja i pokušaj sociološkog istraživanja njegovih pretpostavki nužno suočava.

Na prvom mjestu možemo konstatirati da je suvremeno društvo obilježeno mnoštvom **socijalnih fragmentacija** različitih karakteristika, što može značiti da će se jedinstveni koncept održivog razvoja, ukoliko bi ga se pokušalo primijeniti u nekom konkretnom društvu, nužno morao fragmentirati i diferencirati. Time se njegova cjelovitost i sveobuhvatnost dovode u pitanje.

Nadalje, element koji se nadovezuje na prije rečeno sadržan je u činjenici da se u suvremenom društvu razvija i **koncept alternativnosti**, koncept koji teži postizanju alternativnih oblika društvenog razvoja i poredaka koji se zasnivaju na alternativnim oblicima viđenja svijeta. Ovakva »alternativnost« može se operacionalizirati na najmanje nekoliko razina:

- altrernativne razvojne strategije
- alternativne političke strategije
- alternativne kulturne strategije
- alternativne energetske strategije
- alternativne ekologijske strategije i pokreti
- alternativna shvaćanja /sadržaja nekih od ključnih pojmova koji se u okviru koncepta održivog razvoja koriste, kakvi su naprimjer ideja napretka, progresa, rasta ili razvoja.

Ukoliko prihvatimo ideju o općoj globalizaciji svijeta (»globalno selo«), onda se alternativnost pokazuje kao **pravo na legitimiranje razlikovanja** bez obzira na osnovicu razlikovanja. Ovo pravo na razlikovanje se uvijek i iznova javlja s iznenađujućom snagom i motivacijama, osnovano na insitucionalnim, no često i na izvaninstitucionalnim osnovicama pa neovisno o tome kakav je osobni istraživačev stav o njegovoj opravdanosti ili utemeljenosti, očigledno je da kao motivacijska osnovica funkcioniranja nekih zajednica ili grupa u društvima snažno djeluje.

Opadanje **svjetskih globalnih sukoba i konflikata** (vidi u Giddens, 1987) stvara povoljno tlo za postavljanje pitanja o tome dolazi li to vrijeme kooperacije, sporazumijevanja i dogovaranja u kojem bi se i koncept održivog razvoja mogao ozbiljnije izgrađivati i primjenjivati – nažalost ne uvijek i svugdje. Međutim, klasične suprotnosti i potencijalni sukobi danas se formiraju oko energetske pitanja, resursa ili podjele svjetskog tržišta. Poseban aspekt u tom smislu pojavljuje se u svim društvima koje danas nazivamo ex-socijalističkim društvima, društvima 4. svijeta ili »strukturalno zaostalim društvima« (Castells). Jednu od osnovnih orijentacija održivog razvoja u takvim društvima predstavlja na primjer sanacija energetskeg tipa razvoja, nadopunjavanje standarda sigurnosti ili u najširem smislu sanacija nerazvijenih ekonomija, demokracija i institucija demokratskog života. U takvoj sanaciji ne postavlja se samo pitanje sredstava nego i operativnih koncepata pomoću kojih će se prebroditi problemi s kojima se takva društva suočavaju.

U rečenom kontekstu daje se pretpostaviti da se globalne strategije razvoja društava **pomjeraju i globaliziraju** na pitanja rasta i razvoja shvaćenih kao političke, ekonomske, nacionalne ili ekologijske strategije koje se vezuju uz pažljivo raspolaganje resursima ili pak uz katastrofične vizije neobuzdanog rasta uz iscrpljivanje postojećih resursa.

Koncept modernizacije kao globalizirajući i planetarni koncept (vidi u Čaldarović, 1990b) ne razvija se potpuno podjednako u svim područjima zemaljske kugle. Suočeni s pojavama naprimjer retraditionalizacije možemo se pitati na koje resurse koncept održivog razvoja u tom slučaju može računati. S druge strane, opća pojava tehnikfikacije društva kao samorazumljive pojave suprotstavljena je mnogim specifičnim situacijama pa se i ovaj puta postavljanje »prava na razlikovanje« može postaviti.

Konačno, opći koncept globalizacije društava svijeta, shvaćanje zajedničke prirode mnogih svjetskih problema razvoja, pokazuje se kao slika u kojoj se i priroda i cijelokupno društvo nalaze naizgled u potpunoj kontroli. Svijest o kontroli budućnosti racionalnim odlučivanjem i provođenjem odluka koncepta održivog razvoja ovom obliku razvoja daje velike šanse za aplikaciju. U tom bi se slučaju moglo reći da bi »održivost« kao osnovna mjera ponašanja u dizajniranju razvoja morala postati osnovnom paradigom.

4. NEKI ELEMENTI POSLIJERATNE OBNOVE HRVATSKE I KONCEPT ODRŽIVOG RAZVOJA

Osim destrukcije koju ratovi kao i prirodne katastrofe nose, nada u bolji poslijeratni život osnovna je snaga koja nas pokreće u zamišljanju bolje budućnosti. Problem poslijeratne obnove Hrvatske postavlja se kao višedimenzionalan kompleksan zadatak u kojem bi i koncept održivog razvoja svakako morao naći svoje mjesto, možda i najvažnije. Dosadašnji oblici devastacije teritorija Hrvatske i svi ljudski gubici i materijalne štete do kojih je došlo mogu poslužiti za preliminarne konceptualizacije poslijeratnih referentnih okvira obnove. Nabrojat ćemo najvažnije probleme koji se iz današnje perspektive dadu sagledati.

Na prvom mjestu, nastanak novih oblika teritorijalizacije do kojih je već došlo migracijskim tokovima dovest će do nastanka nove mreže naselja, novih oblika naseljavanja i novih oblika razvoja privrednih aktivnosti. Neka su naselja nažalost nestala ili gotovo u potpunosti nestala, neka su opustošena, a neka su iznenada narasla. Smatrajući ovakvu situaciju privremenom, valja ipak računati i s njenim trajnijim posljedicama. Ovakva situacija traži nova promišljanja oblika teritorijalizacije Hrvatske u budućnosti.

Sličan problem koji se nadovezuje na navedenu dimenziju je i aspekt nove funkcionalne prerazdiobe teritorija Hrvatske u kojoj se stvaraju – kao jedna od neočekivanih konzekvenci ratnih zbivanja – nove šanse za promišljanje novih oblika iskorištavanja teritorija. Ovakva prerazdioba dovest će i do potrebe izgradnje novih komunikacijskih kanala, s obzirom na nove oblike teritorijalizacije i ciljeve razvoja koji se – u okviru održivog razvoja – žele postići. Ovakvi procesi nužno će voditi i novom promišljanju novih stratezijskih ciljeva razvoja Hrvatske u narednom razdoblju.

Svi navedeni procesi i mogući pravci djelovanja pokušavaju postojeću socijalnu zbilju rekonstruirati u tom smislu da se koncepti koji su sadržani u ideji održivog razvoja što je moguće više dadu operacionalizirati. Naravno, u okvirima kaotične socijalne zbilje u kojoj sada funkcioniramo, uloga sociologije upravo bi se i mogla sastojati u promišljanju i definiranju novih obrisa razvojnih strategija koje će biti kompatibilne ciljevima održivog razvoja. Ako bismo precizirali navedeno, onda bi se uloga sociologije u poslijeratnoj obnovi Hrvatske na načelima održivog razvoja prije svega mogla ograničiti na sljedeće:

- definiranje kriterija različitih razina,
- provođenje multidimenzionalnih socioloških istraživanja o modalitetima obnove u pojedinim segmentima socijalne zbilje,
- uključivanje socioloških timova u strategijske timove koji će se baviti razradom globalnih strategija razvoja,
- izrada sektorskih prijedloga održivog razvoja pojedinih segmenata društva,
- izrada specifične metodologije prilagođene potrebama poslijeratne obnove.

* * *

Koncept održivog razvoja tema je o kojoj se već nekoliko godina raspravlja i u stručnoj literaturi i na različitim skupovima. U našim raspravama o tom se konceptu raspravljalo prije svega s normativnog stajališta. Uzimajući u obzir najnovija događanja u Hrvatskoj, raspad zemalja bivše Jugoslavije, moguće je postaviti hipotezu da se pomoću koncepta održivog razvoja jedino uspješno može ostvariti efikasna i uspješna poslijeratna obnova.

LITERATURA:

- Čaldarović, O. (1992). Promjena globalne strategije razvoja – dvadeset godina poslije Stockholma. *Socijalna ekologija*, 1(3):349–355.
- Čaldarović, O. (1991). Struktura ekoloških stavova: sociološki aspekti ekoloških spoznaja stanovništva. *Sigurnost*, 33(3–4):151–159.
- Čaldarović, O. (1990a). U pristupima klasifikaciji suvremenih socioloških teorija. *Kulturni radnik*, 43(2):69–95.
- Čaldarović, O. (1990b). Suvremena sociologija i moderno društvo. U: Kalanj, R. /ur./, **Modernost i modernizacija**. Zagreb: Sociološko društvo Hrvatske.
- Giddens, A. (1987). *Social Theory and Modern Sociology*. Stanford: University of Stanford Press.
- Giddens, A., Turner, J., /eds./, (1990). *Social Theory Today*. Oxford: Polity Press and Basic Blackwell.
- Lay, V. (1992). Održivi razvitak i društvene promjene – prilozi rekonceptualizaciji današnjeg tipa razvitka. *Socijalna ekologija*, 1(1):1–19.
- Ritzer, G. (1988). *Contemporary Sociological Theory*. New York: Alfred A. Knopf.
- Ritzer, G. (1990). *Metatheorizing in Sociology*. Toronto: D.C. Heath and Company/Lexington, Massachusetts.

SOCIOLOGY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Ognjen Čaldarević
Faculty of Philosophy, Zagreb

Summary

The author represents the basic characteristics of sociology as those of a synthetic science, but is also considering its importance within the concept of sustainable development. The problem of imagined role of the sociology lies in the lack of the global and widely accepted sociology theory, and the entanglement of micro and macro approach in explaining the social reality. The global concept of sustainable development is made problematic by all the concepts of capacity, endangering of the balance, overburdening of the system and by the elements of making the aspects of universality, globality, completeness and interrelations operational. The methods to include sociology, as a modern applicative social discipline, usefully into such a concept are also problematical. In the report there are short surveys of the contributions of those sociological disciplines within which the individual elements of the sustainable development are studied and critically valorised (as e.g. urban sociology, sociology of tourism, social ecology). The concept of the sustainable development is defined by the characteristics of social reality to which the applicability of the concept is being tried, only to finally make problematical even some basic characteristics of the reality. The end part emphasises the role of sociology in the postwar reconstruction of Croatia and, according to the author, it can be successfully and efficiently realised only by the concept of sustainable development.

Key words: concept, paradigm, social reality, sociology, sustainable development, synthesis, theory

SOZIOLOGIE UND DIE ERHALTBARE ENTWICKLUNG

Ognjen Čaldarović
Philosophische Fakultät, Zagreb

Zusammenfassung

Der Autor legt die grundlegenden Eigenschaften der Soziologie als synthetischer Wissenschaft dar und ihre Rolle innerhalb des Konzeptes der erhaltbaren Entwicklung. Das Problem der erdachten Rolle der Soziologie ist der Nachteil der gesamten und allgemein akzeptierten soziologischen Theorie sowie die Verflechtung des Mikro- und Makrozugangs in der Erklärung der sozialen Wirklichkeit. Das gesamte Konzept der erhaltbaren Entwicklung wird mit den Konzepten der Tragfähigkeit, der Gleichgewichtsgefährdung, der Überbelastung des Systems sowie mit den Elementen der Operationalisierung des Allumfassenden, der Gesamtheit, der Vollständigkeit und der Verbundenheit problematisiert. Es wird ebenfalls die Art und Weise problematisiert, auf welche die Soziologie nützlich in ein solches Konzept eingeschlossen werden kann, als eine der modernen angewandten gesellschaftlichen Disziplinen. Es werden zusammenfassend die Beiträge einzelner soziologischen Disziplinen genannt, innerhalb deren die einzelnen Elemente der erhaltbaren Entwicklung erforscht und kritisch bewertet werden (z.B. urbane Soziologie, Soziologie des Tourismus, soziale Ökologie). Das Konzept der erhaltbaren Entwicklung ist auch durch die Eigenschaften der sozialen Wirklichkeit bestimmt, in der es angewandt wird, und so werden einige grundlegende Eigenschaften dieser Wirklichkeit problematisiert. Zum Schluss wird die Rolle der Soziologie in dem Nachkriegswiederaufbau Kroatiens hervorgehoben, die, nach der Meinung des Autors, nur mit Hilfe des Konzeptes der erhaltbaren Entwicklung wirksam und erfolgreich realisiert werden kann.

Grundausrücke: erhaltbare Entwicklung, Konzept, Paradigma, soziale Wirklichkeit, Soziologie, Synthese, Theorie